

LENIN IN KNJIŽNICE

Dobršen del svojega življenja je Lenin preživel v knjižnicah, ki so mu bile tako rekoč drugi dom. V Peterburgu, Moskvi, Simbirsku, Kazanu, Krasnojarsku, Londonu, Parizu, Berlinu, Ženevi, v mestih, kamor ga je pripeljala pot političnega konfiniranja in emigranta, povsod se je najprej seznanil z možnostmi za študij v knjižnici. Knjiga, ki mu je bila »velikanska sila«, se vedno znova in znova pojavlja v njegovih spisih, pismih in celo v sklepih in resolucijah, ki nosijo njegov podpis.

Že obe pismi, ki jih 10. in 15. marca 1897 piše svoji sestri Manjaši iz daljnega Krasnojarska, kjer je bil v pregnanstvu, pričata o njegovem odnosu do knjižnic.

V prvem z očitim veseljem sporoča: *»Včeraj sem vendarle prišel v tukajšnjo Judinovo* knjižnico. Gostoljubno me je sprejel in mi pokazal svoja skladišča knjig. Dovolil mi je, da se knjižnice lahko poslužim in mislim, da bo šlo. (Samo dve težavi sta: prva: knjižnica je zunaj mesta, toda oddaljenost ni večja kot dve vrsti, torej prijeten sprehod; druga, knjižnica še ni dokončno urejena, tako da bom s pogostimi prošnjami za knjige gospodarja precej obremenjeval). Sicer pa bomo videli, kako bo. Z njegovo knjižnico se sicer še nisem povsem seznanil, vsekakor pa je to pomembna zbirka knjig. V njej je npr. bogat izbor časnikov s konca 18. stoletja do današnjih dni ...«*

V drugem pismu pripoveduje, da hodi vsak dan v knjižnico in ker je več kot dve vrsti od mesta, potrebuje za teh pet vrst kako uro hoje, ki mu je pravi užitek. Sicer pa razočarano pripominja: *»Izkazalo se je, da je v knjižnici mnogo manj knjig o mojem predmetu, kot bi mislil, sodeč po njeni velikosti, kljub temu pa je marsikaj uporabnega in zelo mi je ljubo, da tu lahko prebijem svoj čas ne povsem tjavdan. Tudi v mestno knjižnico hodim; v njej lahko pogledam v časopise in časnike, ki pa prihajajo sem šele 11-ti dan in s tako poznimi »movicami« se nikakor ne morem prav sprizniti ...«*

Obe pismi, ki ju navajam kot primer njegovega življenja s knjižnicami, nam vsaj do neke mere pojasnita veliko prizadetost, ki jo je pokazal za knjižničarska vprašanja tudi potem, ko je prišel na oblast. Od 26. aprila 1918 do 28. novembra 1921, torej v obdobju najhujše državljanske vojne, kontrarevolucije in mednarodne intervencije, je izšlo nič manj kakor 12 »postanovljenij« in »dekretov«, ki obravnavajo knjižničarska vprašanja.

V prvem Lenin nalaga Lunačarskemu, naj skliče posvet predstavnikov ljudskega komisariata za prosveto, predsednika Centralnega komiteja za upravo arhivov in nekatere specialiste, da izdelajo podroben načrt za organizacijo Centralne uprave arhivov, »posebej pa načrt za reorganizacijo vsega bibliotekarstva po švicarsko-ameriškem sistemu«.

Posebno energičen je drugi odlok (7. 6. 1918):

SNK opozarja komisariat za ljudsko prosveto, da je njegova skrb za pravilno ureditev bibliotekarstva v Rusiji nezadostna, zato naroča komisariatu, naj se loti energičnih ukrepov prvič za centralizacijo bibliotekarstva v Rusiji in drugič za uvedbo švicarsko-ameriškega sistema. Komisariatu za ljudsko prosveto se predlaga, da dvakrat mesečno poda SNK obračun o tem, kaj je bilo praktično storjeno na tem področju.

Dne 17. 7. 1918 je izšel dekret o varstvu bibliotek in knjižnih skladišč. Iz njega diha skrb za biblioteke likvidiranih in evakuiranih državnih uradov, ki morajo priti v evidenco oddelka za knjižnice pri ljudskem komisariatu za prosveto. »Neizpolnjevanje tega se smatra za kršitev revolucionarnega pravnega reda in ima za posledico sodno odgovornost.«

In tako si sledijo odlok za odlokom v slogu, za Lenina tako značilno jasnem in nepopustljivem, do dekreta o neperiodičnem tisku, v katerem so — še vedno sredi nemirnih dni državljanske vojne — urejeni problemi cene, izvoza in kontrole »nad pravilnim razdeljevanjem tiskanih proizvodov po mreži prosvetnih ustanov in nad preskrbo delovnih množic s temi tiskanimi proizvodi«.

O Leninu in knjižnicah bi se dalo govoriti še in še. Zanimiva bi bila npr. primerjava njegovih dekretov z bibliotekarskimi dekreti iz časov Francoske revolucije (nekatera navodila bi kazala, da je to problematiko poznal in da se je skušal izogniti težavam, ki so tedaj nastale). Tudi njegovo poudarjanje »švicarsko-ameriškega sistema«, ki ga je verjetno poznal iz inozemskih knjižnic, govori o tem, da s starim ruskim ni bil zadovoljen, ker se mu je gotovo zdel premalo sistematičen in konservativen. Posebne omembe vredna je tudi njegova zahteva po centralizaciji bibliotekarstva, saj je bila taka pot v tedanjih revolucionarnih časih edino jamstvo za uspeh, posebno ker je sam bedel nad izvajanjem svojih prav energično izrečenih priporočil.

Toda zdi se mi, da se bodo teh vprašanj bolj temeljito lotevali naši sovjetski kolegi. Ta zapisek ni imel drugega namena, kot da ob Leninovi stoletnici opozori tudi slovenske knjižničarje in vse, ki jim socializem ni prazna beseda, kolikšen pomen je veliki revolucionar pripisoval prav bibliotekarskim vprašanjem.

Jaro Dolar

* G. V. Judin je bil krasnojarski trgovec — bibliofil. Njegova velika knjižnica je bila 1907 prodana v Ameriko in je prišla kot samostojen »slovan-ski oddelek« v washingtonsko Kongresno biblioteko. (Ta podatek, kakor tudi vsi citati so iz knjige: A. Z. Okorokov: Lenin in knjiga. Moskva 1964.)